

technological spheres, of essentially correspond to the creation of multi-level system of vocational education and lifelong learning.

Training, multi-level system of vocational training, lifelong learning.

УДК 378.147 – 047.22:621.3

НАВЧАЛЬНІ ЕКСКУРСІЇ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ТЕХНІКІВ-ЕЛЕКТРИКІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Д.А. Костюк, кандидат педагогічних наук, доцент

У статті розглядається поняття «екскурсія» та їх класифікація. Запропоновано структуру підготовки навчальної екскурсії для техніків-електриків сільського господарства та технологію її проведення.

Техніки-електрики, екскурсія, навчальні екскурсії, сільське господарство

Постановка проблеми в загальному вигляді. Оновлення змісту освіти, вимагає нових підходів до освіти, вивчення та впровадження нових освітніх технологій, активних методів навчання, встановлення суб'єкт-суб'єктних відносин між вчителем та студентом, комплексний підхід до освіти. Одним із елементів у оновленні змісту освіти є використання у навчальному процесі навчальних екскурсій.

Навчальні екскурсії в сільське господарство – це один із засобів зв'язку майбутніх техніків-електриків з сільським господарством, з його електрифікацією та механізацією. Екскурсії також доповнюють теоретичне навчання, дають студентам уяву про застосування обладнання в сільськогосподарському виробництві. Під час екскурсії у студентів є можливість спостерігати за всіма технологічними процесами у господарстві, що в свою чергу поглиблює та розширює знання в цій галузі.

Мета статті: здійснити теоретичний аналіз поняття «екскурсія» та обґрунтувати технологію її проведення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Поняття «навчальні екскурсія» в науці не нове. Аналіз психолого-педагогічної літератури з дослідження навчальних екскурсій показав, що даною проблемою займалося значна кількість вчених. Серед яких можна виділити О. Савченка, О. Коваленко, А. Хуторского, Н. Волкова, И. Харламова, П. Лауша та ін.

Проте дослідження навчальних екскурсій з фахівцями технічного профілю у ВНЗ I-II р.а. свідчить про недостатнє його вивчення, особливо це стосується підготовки техніків-електриків сільського господарства. Практично, відсутні праці з рекомендаціями щодо проведення навчальних

© Д.А. Костюк, 2014

екскурсії з майбутніми техніками-електриками сільського господарства.

Виклад основного матеріалу. Слово “екскурсія” походить від латинського *excursio* – прогулянка, поїздка – колективне відвідування виставок, установ з освітньою та науковою метою. Навчальна екскурсія – це форма й метод навчально-виховної роботи, організованої в умовах виробництва [6, с.169].

Перші згадки про екскурсії в російській педагогічній літературі слід відмітити в роботах А.Я. Герда, який ще в 1866 р. писав про те, що “екскурсії мають служити доповненням до уроків”.

У 60-ті рр. XIX ст. екскурсії активно пропагували К.Д. Ушинський і його послідовники. Екскурсії сприяють, на їх думку, засвоєнню нових знань, поглибленню та розширенню наявних у тих, хто вчиться, розвивають проблемне творче мислення, допомагають встановити зв'язки теорії з практикою, активізують пізнавальну і практичну діяльність, виховують у нього позитивні інтелектуальні почуття тощо [6, с.169].

На початку XX ст. екскурсії починають займати гідне для них постійне місце в навчальній роботі кращих шкіл. Були навіть спроби перетворити екскурсії в універсальний метод викладання. В 1910 р. в Петербурзі за редакцією Б.Е. Райкова вийшла книга “Школьные экскурсии, их значение и организация”, в якій вперше було сформульовано основні принципи екскурсійної методики.

У 50-60-х рр. XX ст. в усіх документах уряду з питань розвитку промисловості, сільського господарства та окремих його галузей енергетиці приділяється першочергове значення. В зв'язку з цим великого значення набувають ознайомчі екскурсії з енергетики сільського господарства [2, с.7].

Аналіз наукової літератури показує, що науковці, які досліджують навчальні екскурсії, ще не досягли однаковості у визначенні цього поняття і трактують його так:

– “...перевірка, виправлення, уточнення у тих, хто вчиться, уявлень і знань, збагачення їх новим конкретним матеріалом після того, як вони вже отримали базові знання під час інших занять” [5, с.378];

– “...форма організації навчання, при якій учні сприймають та засвоюють знання шляхом виходу до місця розташування об'єктів, що вивчаються” [8, с.167];

– “...специфічне навчально-виховне заняття, перенесене відповідно до певної освітньої або виховної мети на підприємство, в музеї, на виставку та інше” [2, с.57];

– “...це можливість комплексного використання методів навчання, які збагачують знаннями учнів й самого вчителя, допомагають виявити практичну значимість занять, сприяють ознайомленню учнів з досягненнями науки та ефективним засобом виховання, зокрема їх емоційної сфери” [1, с.347];

– “...багатофункціональний метод, його широке і правильне використання з різною метою і у різних умовах – важливий засіб розвитку спостережливості, мовлення, мислення, пізнавальної активності” [7, с.273];

– “...метод візуального вивчення студентами новітньої техніки та її роботи, прогресивної технології, наукової організації виробництва” [4, с.23];

– “...форма організації навчання в умовах виробництва з метою спостереження і вивчення студентами різних об’єктів та явищ” [9, с.309].

Відвідуючи екскурсії, студенти отримують уявлення про сучасне аграрне виробництво, місце майбутньої роботи, де невдовзі будуть працювати як суб’єкти фахової діяльності. Під час екскурсії розв’язується багато навчальних і виховних завдань, які можливо вирішити тільки в наочній формі природного середовища в умовах реального аграрного виробництва. Це пов’язано з тим, що не завжди в умовах навчальних лабораторій (майстерень) можна ознайомити студентів з приладами та обладнанням останніх досягнень науки і техніки, специфікою сучасного аграрного виробництва, особливостями професійної діяльності техніків-електриків.

Навчальна екскурсія для майбутніх техніків-електриків – це, на нашу думку, позаурочна складна комплексна форма навчання студентів, що проводиться в реальних виробничих умовах за межами навчального закладу, аудиторії чи лабораторії з метою збагачення, розширення та поглиблення теоретичних і практичних знань, вирішення низки виховних завдань – підкріплення та розвитку мотивації навчальної та майбутньої професійної діяльності.

Для студентів техніків-електриків екскурсії можна класифікувати за такими критеріями:

- за освітньо-виховними цілями – *оглядові, тематичні та виховні*;
- за часом – *короткотермінові та тривалі*;
- за місцем у структурі педагогічного процесу – *ввідні чи передуючі* (на початку вивчення теми, розділу програми), *поточні чи супроводжуючі* (в процесі вивчення навчального матеріалу), *підсумкові чи завершальні* (наприкінці вивчення теми, розділу).

Ефективність навчальної екскурсії значною мірою залежить від особистості педагога та його організаторських здатностей, наявності педагогічного такту, вміння підтримувати увагу студентів, підготовленості педагога й студентів до проведення екскурсії [6, с.169].

Навчальна екскурсія для техніків-електриків сільського господарства потребує системної та комплексної підготовчої роботи, яка включає вирішення таких дидактичних, виховних та організаційних завдань з боку педагога:

- 1) чіткого визначенні навчальних і виховних цілей кожної екскурсії;
- 2) визначення педагогом навчального матеріалу, який доцільно вивчити та закріпити на екскурсії (відповідно до робочої навчальної програми дисципліни);
- 3) вибір об’єкта проведення навчальної екскурсії (сільськогосподарські та виробничі підприємства, лабораторії НДІ тощо);
- 4) попереднє ознайомлення (відвідування) педагогом місця проведення екскурсії;

5) складання педагогом плану проведення екскурсії, визначення фронтальних та індивідуальних завдань для студентів;

6) виховна робота зі студентами щодо усвідомлення та сприйняття ними цілей, процесу та результатів екскурсії;

7) вирішення управлінських та організаційних завдань щодо організації та проведення екскурсії.

Під час екскурсій, окрім спостереження, обов'язково використовується розповідь, бесіда, демонстрація та інші дидактичні методи, прийоми та засоби.

Отже, екскурсії – це досить ефективний метод залучення студентів до сучасної аграрної техніки та технологій, формування мотивації навчальної та майбутньої фахової діяльності як техніка-електрика. Вони ефективні у тих випадках, коли в агропромисловому підприємстві є обладнання різних типів та умов виконання, його можна використати з навчально-виховною метою, а в навчальній лабораторії це різноманіття відсутнє, а є тільки однотипне обладнання.

Наприклад, екскурсії зі студентами Прилуцького агротехнічного коледжу проводиться в електротехнічну ремонтну майстерню після вивчення другого модуля. Для проведення екскурсії необхідно 2 години.

Практика проведення навчальних екскурсій для спеціальності “Монтаж, обслуговування та ремонт електротехнічних установок в АПК”, зокрема, для студентів Прилуцького агротехнічного коледжу включає такі етапи:

- підготовка до екскурсії;
- проведення екскурсії (хід екскурсії);
- підведення підсумків екскурсії (післяекскурсійна робота).

1. Підготовка до екскурсії.

Екскурсія планується педагогічним працівником заздалегідь. При проведенні навчальних екскурсій ми пропонуємо застосовувати інтерактивний метод.

Для більшої ефективності навчальної роботи студентів викладач ділить групу студентів на три підгрупи, завданням яких є повторення певної теми, наприклад, таких:

- “Експлуатація і ремонт пускової, захисної, регулюючої апаратури і розподільчих пристроїв напругою до 1000 В”;
- “Експлуатація і ремонт електричних двигунів”;
- “Експлуатація і ремонт внутрішніх проводок та електроустановок спеціального призначення”.

Зауважимо, що в основній частині може бути декілька підтем. Також обирається керівники підгруп, визначаються функції членів підгрупи, що пов'язано з назвою кожної підгрупи відповідно до теми, що вивчається. Кожній підгрупі видається інтерактивна картка з характеристикою обладнання, яке є в господарстві.

В інтерактивній картці визначається завдання для кожної підгрупи. Вона містить, як правило, таку інформацію:

- назву теми, яка повинна бути опрацьована студентами самостійно;

- перелік основних понять по даній темі;
- будову, принцип роботи, технічні характеристики обладнання для ремонту електрообладнання;
- список основної та додаткової літератури, яку можна використувати самостійно при вивченні теми;
- творчі квазіпрофесійні завдання, виконання яких допоможе досконаліше вивчити тему (пропонується 10 завдань, з яких студенти самі обирають окремі з них).

II. Методика проведення екскурсії (хід екскурсії). Вступ:

1. Провести інструктаж з техніки безпеки, здійснивши відповідні записи в журналі обліку інструктажів з техніки безпеки.
2. Повідомлення теми, основних цілей, дидактичних і виховних завдань екскурсії. Вступ має бути лаконічним, чітким, конкретним і зрозумілим для всіх учасників екскурсії.
3. Мотивування навчальної діяльності студентів (бесіда за запитаннями лекційного матеріалу та загальної частини інтерактивних карток з тем “Експлуатація і ремонт пускової, захисної, регулюючої апаратури і розподільчих пристроїв напругою до 1000 В”, “Експлуатація і ремонт електричних двигунів”, “Експлуатація і ремонт внутрішніх проводок та електроустановок спеціального призначення”.

Загальні проблемні питання для підгруп:

- дайте оцінку чинникам, що визначають періодичність проведення технічного обслуговування і поточного ремонту електрообладнання?
- визначте строки та обсяги ТО і ПР.

III. Підведення підсумків екскурсії (післяекскурсійна робота).

На даному етапі важливо закріпити результати екскурсії. Для цього викладач підводить підсумки екскурсії у методично доцільній послідовності. Виконати їх краще, застосовуючи при проведенні один із елементів інтерактивного методу – “Мікрофон”, при якому студенти по черзі лаконічно висловлюють свою думку, діляться своїми враженнями щодо таких питань:

- що нового дізнались під час проведення екскурсії?
- чи досягли головної мети екскурсії, яку ставили перед собою?
- чи виконали всі поставлені квазіпрофесійні завдання?
- чи в майбутньому навчальні екскурсії будуть представляти для Вас фаховий та особистісний інтерес?
- які проблемні питання виникли після екскурсії?

Висновки. Своєчасне проведення екскурсії підвищує інтерес студентів до навчального матеріалу, що вивчається, сприяє закріпленню теоретичних знань та їх переводу в площину практичних знань. Як правило, екскурсії проводяться після закінчення вивчення певної теми чи всього модуля, тобто після вивчення теоретичного матеріалу, який є основою навчальної екскурсії. Але деякі екскурсії можна проводити до вивчення теоретичного матеріалу, щоб отримати певні спостереження, уявлення про сільськогосподарське виробництво, що в подальшому буде сприяти кращому розумінню вивченого навчального матеріалу.

Подальшими напрямками наших досліджень є обґрунтування структури підготовки навчальної екскурсії для інженерів-механіків сільськогосподарського виробництва.

Список літератури

1. Волкова Н.П. Педагогіка : [посібник для студентів ВНЗ] / Наталія Павлівна Волкова. — К. : Академія, 2001. — 576 с.
2. Енохович А.С. Экскурсии к энергетическим установкам сельскохозяйственного производства / Енохович Анатолий Сергеевич. — М. : Издательство АПН РСФСР, 1958. — 120 с.
3. Коваленко О.Е. Дидактичні основи професійно-методичної підготовки викладачів спеціальних дисциплін : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Олена Едуардівна Коваленко. — К., 1999. — 407 с.
4. Лауш П.В. Основи педагогіки і організації практичного навчання : [навч. посіб.] / П.В Лауш, В.Я. Чабанний, В.С. Кухаренко та ін. — Кіровоград : ПОЛІМЕД-Сервіс, 2006. — 404 с.
5. Основы дидактики : [текст] / [под ред. д-ра пед. наук проф. Б.П. Есипова]. — М. : Просвещение, 1967. — 472 с.
6. Педагогічний словник : [текст] / [за заг. ред. Ярмаченка М. Д.]. — К. : Педагогічна думка, 2001. — 514 с.
7. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи : [підручник для студ. пед. фак.] / О.Я. Савченко — К. : Генеза, 1999. — 366 с.
8. Харламов И.Ф. Педагогіка : [учеб. пособ.] / Иван Фёдорович Харламов. — 4-е изд., переробл. и доп. — М. : Гардарики, 1999. — 519 с.
9. Хуторской А.В. Современная дидактика : [учеб. пособ.] / Андрей Викторович Хуторской. — СПб. : Питер, 2001. — 544 с.

В статье рассматривается понятие «экскурсия» и их классификация. Предложена структура подготовки учебной экскурсии для техникумов-электриков сельского хозяйства и технологии ее проведения.

Техники-электрики, экскурсия, учебные экскурсии, сельское хозяйство

This paper deals with the concept of "tour" and "educational tour". Study tours in agriculture, farms - is one of the ways to link future technicians electricians with their future professional activities in terms of agricultural production. They complement the theoretical background, give students a clear idea of the practical use of instruments, equipment and assemblies in agricultural production, form and develop motivation for future professional activities. During the tour, students can observe all technological processes in production, which in turn deepens and broadens the practical knowledge in this field. The structure of educational tours for training technicians, electricians agriculture, which involves solving instructional, educational and organizational tasks of the teacher. The technology of conducting educational tours. In the example shown Priluky Agrotechnical College as an educational tour conducted in stages with students in "Installation, maintenance and repair of electrical installations in agriculture" in the electrical repair shop after studying the second module in the discipline "Maintenance and repair of electrical equipment and automation".

Technician-electricians, tour, educational tours, agriculture